Közép- és Kelet-Európa műanyagipara

Tárgyszavak: Közép- és Kelet-Európa; EU; Oroszország; vegyipar; petrolkémia; műanyag-feldolgozás; beruházások; gyártókapacitások;statisztika.

Az Európai Unió új tagállamai

Az Európai Unió 2004-ben tíz országgal bővült, és ennek nyomán számos nagy műanyag-feldolgozó vállalat, pl. a **Wavin**, a **Nypro** és a **Visteon**, bízva az ágazat gyors fejlődésében, jelentős beruházásokat hajtott végre a térségben. Korábban kevés megbízható adat jelent meg ezeknek az országoknak műanyagiparáról, az azonban ismert volt, hogy nagyságuk és műanyagiparuk fejlettsége alapján több csoportba sorolhatók. *Lengyelország és Csehország fejlett műanyagiparral rendelkezik, a balti államokban viszont a műanyag-feldolgozó ágazat kapacitása szinte jelentéktelen. A növekedési ütem azonban csaknem minden országban nagy, esetenként évente átlagosan 20%.*

Lengyelország

Lengyelország a térség legnagyobb állama és itt a legfejlettebb a műanyagipar is. Jelenleg a **Basell** és a **PKN Orlen** közös vállalata **(Basell Orlen Polyolefin Co., BOP)** a lengyelországi Plockban működő poliolefingyár kapacitását 500 millió EUR ráfordítással évi 700 ezer tonnára növeli. A bővítés 2005-ben fejeződik be. A társaság számításai szerint a fejlesztés időzítése nagyon kedvező, mert az ország műanyagok iránti igénye, és ezzel párhuzamosan a feldolgozóipar műanyag-felhasználása gyorsan nő. A **Lengyel Műanyag-feldolgozók Szövetsége** (Polish Plastics Converting Association) szerint 2003-ban a feldolgozott műanyagok értéke 4,4 milliárd EUR-ra becsülhető. A **Lengyel Statisztikai Hivatal** (Polish Statistics Bureau) tájékoztatása szerint a műanyag- és gumifeldolgozó ágazat 2004. évi termelésének értéke 7 milliárd EUR-t tett ki. A két adat értékelésénél számításba kell venni, hogy a zloty az euróval szemben jelentősen erősödött.

A **BOP** társaság további célja, hogy a francia **Oyonnax** mintájára ipari parkot alakítson ki. Ide egész Európából várnak főképp műanyag csomagolóeszközöket gyártó vállalatokat. A szervezők más profilú, pl. műanyag alkatré-

szeket alkalmazó cégek letelepedésére is számítanak. Az első fecske, a számítógépeket gyártó német **Schulman** már meg is érkezett.

A **BOP** számításai szerint az ipari parkban gyártott fólia Európában olcsóbban értékesíthető, mint a Kínából importált. Ott ugyan 12%-kal olcsóbban lehet a fóliát előállítani, azonban a szállítási költségek miatt *a Lengyelországban gyártott fólia Európában 17%-kal lesz olcsóbb, mint a Kínából vásárolt.*

Az EU-hoz történt csatlakozás nyomán 1994-ben a zloty az euróval szemben 12%-kal erősödött, így az euróban mért hazai termelési érték megnőtt, a többi országgal szemben azonban a versenyképesség mérséklődött, ami számos vállalat számára gondokat okozott. A dán **Rosti** fröccsöntő cég például 1999-ben bezárta angliai üzemét és a kelet-lengyelországi Bialystockban 12 millió EUR ráfordítással leányvállalatot létesített. A vállalkozás végül csak 2004-től vált nyereségessé. A kiváló minőségű termékeket gyártó cég 700 munkavállalót foglalkoztat, és 2005-ben további két üzemben kezdi meg a termelést.

A lengyel műanyag-feldolgozó ágazat gyártmányainak megoszlásáról az *1. ábra* tájékoztat.

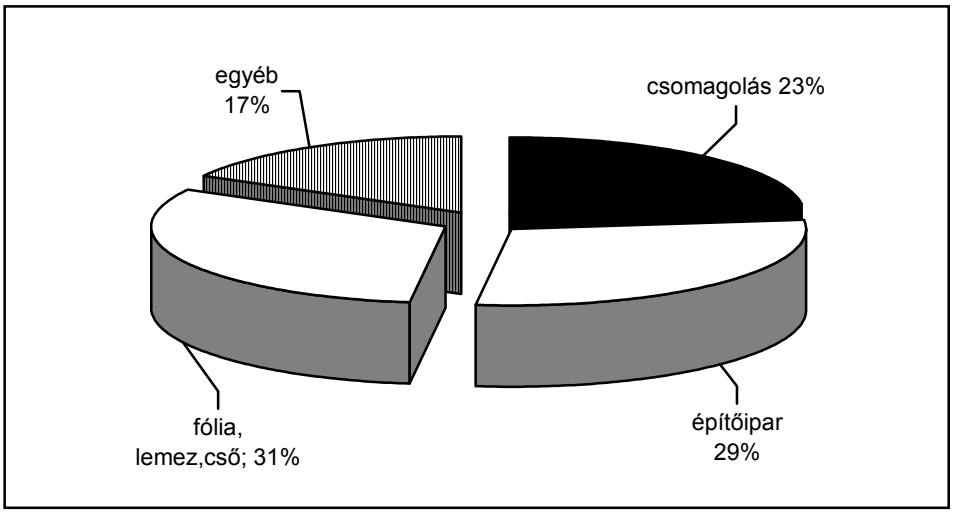

1. ábra A műanyag gyártmányok megoszlása
Lengyelországban 2003-ban

Csehország

A térségben Csehország gazdasága kínálja a legvonzóbb befektetési feltételeket. Többek között jelenős autó- ill. autóalkatrészgyárak, pl. a **TRW**, a **Peguform** és a **Ford** beruházásai nyomán megnőtt a műanyag alkatrészek iránti igény, amelyek egy részét maguk a gyárak állítják elő.

A cseh műanyag- és gumitermékek értékesítése 2003-ban 14%-kal haladta meg az előző évit, és 4 milliárd EUR-t tett ki. A termékek mintegy felét exportálták. Az előzetes adatok szerint 2004-ben az ágazat termelése 9%-kal 4,3 milliárd EUR-ra nőtt.

Az ország különösen angol befektetőket vonz, pl. a **Carlo** 2001-ben Brnóban, 2004-ben Prágában létesített autóalkatrész-gyártó vállalatot.

Szlovákia

Szlovákiában a műanyag- és gumifeldolgozó vállalatok termelése 2003-ban 20%-kal 1,3 milliárd EUR-ra nőtt, 2004-ben 8%-kal bővült. A külföldi tőke beáramlása kisebb ütemű, mint a szomszédos Csehországban, de a folyamat így is jelentős eredményeket mutat. A **Visteon** a közelmúltban 40 millió EUR ráfordítással új gyárat létesít, ahol 2006-tól a **Kia** és a **PSA Peugeot Citroen** részére belső műanyag alkatrészeket és klímarendszereket gyártanak. A **Visteon** az egész térségben jelentős beruházásokat eszközöl.

Szlovákiában jelentősek a hazai műanyag-feldolgozó vállalatok, például a **Plastika**, amely csöveket, profilokat és csomagolóeszközöket, továbbá számos más terméket állít elő; forgalma 2002-ben 37 millió EUR-t tett ki.

Szlovákia 2001-ben magára vonta a nemzetközi szakmai közvélemény figyelmét azzal, hogy 2008-tól meg akarták tiltani a PVC gyártását. A parlament ezt a határozatot később visszavonta.

Magyarország

Magyarország a térség egyik legdinamikusabban fejlődő országa, az elmúlt 10 évben több jelentős nemzetközi műanyag-feldolgozó cég létesített itt sikeres vállalatot. Egyesek azonban tovább vándoroltak olyan térségekbe, ahol a munkabérek alacsonyabbak. A **Flextronics** cég a Microsoft részére készülő *Xbox* játék tartószerkezetének gyártását helyezte át a távol-keleti térségbe. A műanyag alkatrészeket gyártó osztrák **Wittmann** cég termelésének egy részét Kínába telepítette át.

A magyar műanyag-feldolgozó ipar ettől függetlenül gyorsan fejlődik, a termelés értéke 2004-ben 8%-kal 2 milliárd EUR-ra bővült, a gyártmányok felét exportálták. A gyártás megoszlásáról a *2. ábra* tájékoztat.

Az országban jelentős PE, PP, PVC és PS gyárak működnek, ezek összkapacitása évi 1,3 millió tonna. A **BorsodChem Rt**-nél a PUR alapanyagok (MDI, TDI) gyártási kapacitása 2006-ra 240 ezer tonnára nő.

Szlovénia

Szlovénia szintén jelentős tőkeimportőr, példaként említhető az autóalkatrészeket gyártó **Johnson Controls** és a **Grammer Automotive**. Egyes beru-

házások azonban sikertelenek voltak, pl. az osztrák **Pez** cég Kínába telepítette át vállalatát.

A műanyag-feldolgozó vállalatok kedvező ütemben növelik termelésüket, amelynek értéke 2004-ben 6%-kal 775 millió EUR-ra bővült. Az ágazat érdekeit a **Slovenian Plasttechnics Cluster** képviseli, amelynek tagszervezetei pl. az autóalkatrész-gyártók és a szerszámkészítők.

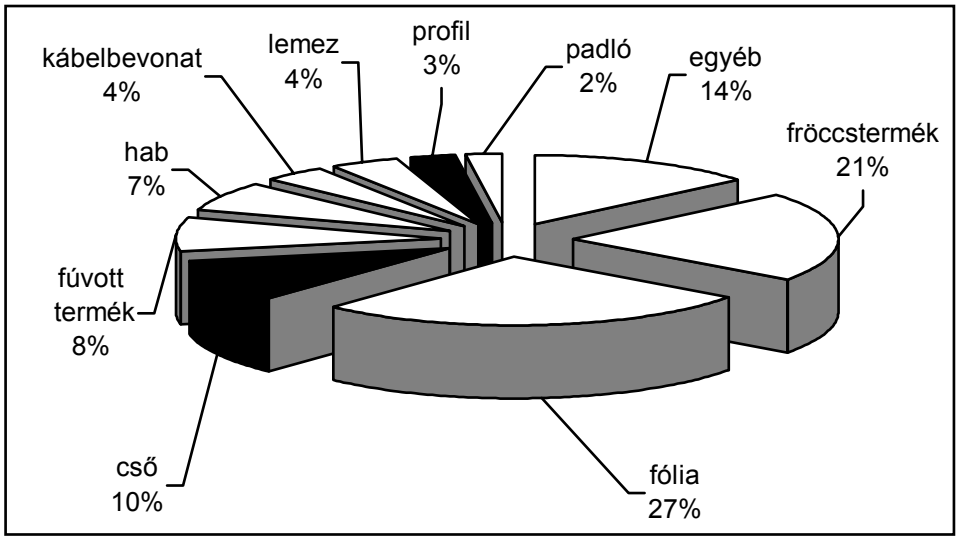

2. ábra A műanyagokból előállított termékek megoszlása Magyarországon

Balti államok

A térség műanyagiparáról Nyugat-Európa szakemberei kevés információval rendelkeznek, bár az utóbbi években számos nyugat-európai műanyag-feldolgozó vállalat épített ki kapcsolatokat.

Észtországban az **Észt Műanyagipari Szövetség** tájékoztatása szerint az ágazat termelési értéke 2003-ban 24%-kal 188 millió EUR-ra nőtt. Az ország eredményesen bővíti kapcsolatait a nyugat-európai feldolgozó vállalatokkal. A belga **Polimoon** például Ronguban 2004-ben fröccsöntő céget alapított.

A termékek 60%-át zömében Svédországba és Finnországba exportálták. A hazai ipar az igényeket csak részben elégíti ki, *a műanyag- felhasználás túlnyomó hányadát importból fedezik, amelynek értéke 2003-ban 291 millió EUR-ra bővült.* Az ország jelentős műanyag-feldolgozó szerszámgyártó kapacitással rendelkezik.

Lettországban a műanyag- és a gumifeldolgozó ipar termelése 2002 és 2004 között 73 millió EUR-ról 110 millió EUR-ra nőtt. A gyártmányok mintegy

felét exportálták. *A műanyagokból előállított gyártmányok importjának értéke 2003-ban 24%-kal 222 millió EUR-ra emelkedett.*

Litvánia a térség legnépesebb országa, és legnagyobb a műanyag-feldolgozó ágazat kapacitása is, amelynek fejlődését a gyorsan növekvő belföldi igények jelentősen ösztönzik. 2003-ban az ágazat termelési értéke másfélszeresére 311 millió EUR-ra, *az importé 464 millió EUR-ra nőtt.* Jelentősebb a behozatal Lettországból, Németországból, Lengyelországból Hollandiából és Olaszországból. Az export értéke 179 EUR-t tett ki, zöme Oroszországba, Lettországba és Németországba irányult.

Az elmúlt években számos külföldi vállalat, köztük a **Wavin** a csőgyártó szektorba, az angol **Vita** a lemezgyártás területén eszközölt beruházást.

Az EU-hoz a közeli múltban csatlakozott közép- és kelet-európai országok műanyag- és gumifeldolgozó iparának 2002 és 2004 között elért eredményeiről az *1. táblázat* és a *3. ábra* tájékoztat.

1. táblázat

A műanyagokból előállított (értékesített) termékek értéke a közép- és kelet-európai új EU tagországokban

Ország	**2002**	**2003**	**2004**
	millió EUR		
Lettország	73	97	110
Észtország	138	188	
Litvánia	205	311	350
Szlovénia	711	738	782
Szlovákia	1081	1311	1425
Magyarország	1867	1914	2080
Csehország	3440	3934	4296
Lengyelország	6910	7137	7315

Oroszország

A nyugat-európai befektetők számára hosszú idő óta vonzó piaci lehetőségek kínálkoznak a közel-keleti és az ázsiai országokban. Az utóbbi években azonban egyre nagyobb figyelem fordul a Közép- és Kelet-Európa (KKE) országai, ezen belül kitüntetetten Oroszország felé. A térségben csaknem mindenütt erősebb a gazdasági növekedés, mint Nyugat-Európában, sőt *Oroszországban az olajbevételek nyomán a GDP növekedési üteme 2008-ig a jelenlegi évi 5,8%-ról 6,2%-ra nő*. Az ország természeti kincsekben gazdag, és ezért belátható időn belül legalább olyan kedvező befektetési lehetőségeket kínál, mint a Közel-Kelet. *Oroszországban azonban kockázatokkal is számolni*

kell, pl. a logisztikai feltételek jóval kedvezőtlenebbek, mint a többi közép- és kelet-európai országban.

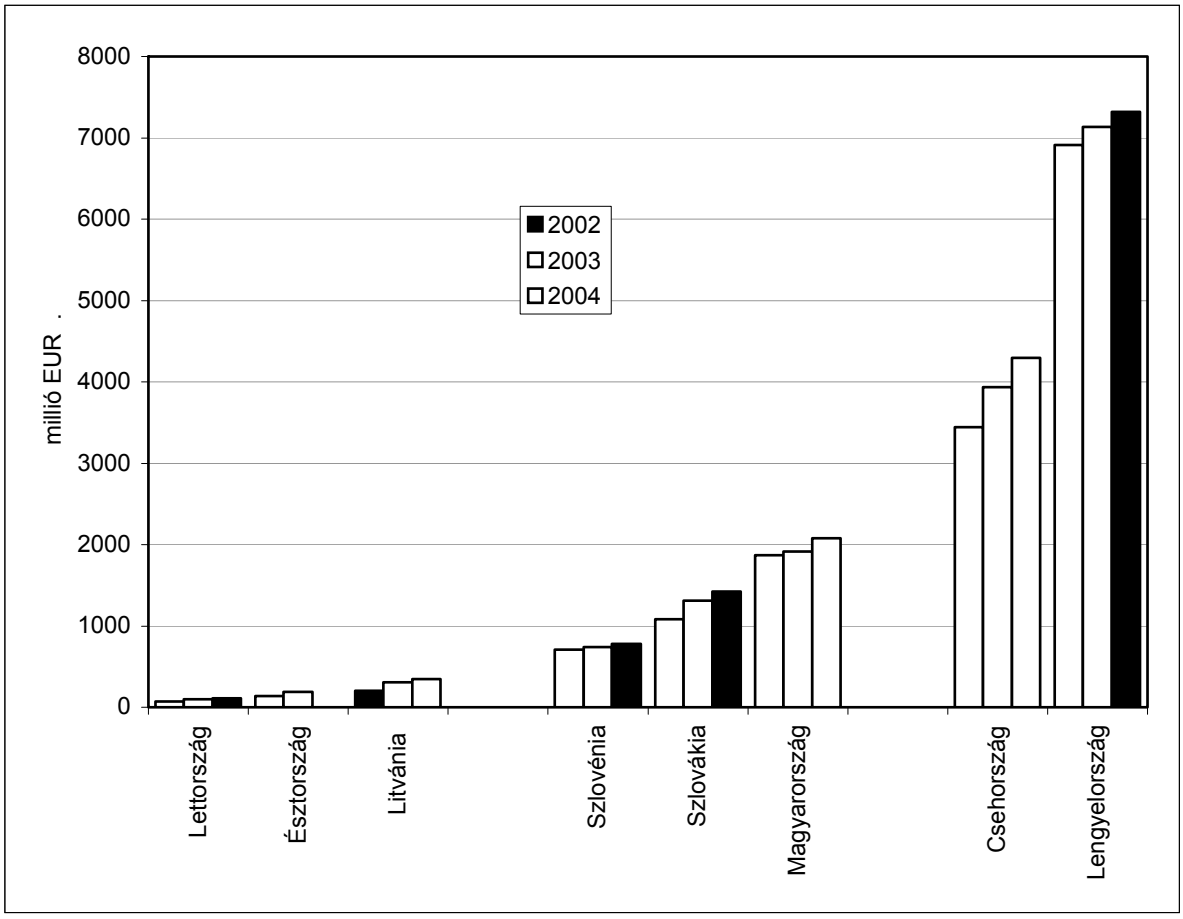

3. ábra A műanyagokból előállított termékek értéke a közép- és kelet-európai új EU országokban 2002–2004 között

A vegyipar és a petrolkémiai ágazat részesedése 2004-ben Oroszország 2004. évi ipari termeléséből 5,5% volt, és az új beruházások nyomán az ágazat értékesítése az előző évihez viszonyítva 20%-kal nőtt, értéke 15 milliárd USD-t tett ki.

A vegyipar exportja 2004-ben közel másfélszeresére, 10 milliárd USD-re nőtt. A kivitel 30%-a ásványi műtrágya, 8,2%-a kaucsuk és műanyag volt. A kivitel 100 országot érintett, 42%-a 4 országba; Kínába, Finnországba, Fehér-Oroszországba és Ukrajnába irányult. A behozatal 37,4%-kal 6,47 milliárd USD-re nőtt, a legnagyobb szállítók Németország, Fehér-Oroszország. Főképp késztermékeket, műanyagokat és műanyagból előállított gyártmányokat és szintetikus kaucsukot vásároltak.

A nagy vegyipari vállalatok 2000-óta szerveződnek, legnagyobb a **Sibur**, értékesítése 2004-ben 3 milliárd USD-t tett ki. A második cég az **Eurochem,** értékesítése 1,3 milliárd USD volt. Az utóbbi években nő a külföldi tőke szerepe, 2000 és 2004 között a befektetett összeg 637 millió USD-ről 880 millió USD-re nőtt. 2004-ben a **Novatek,** Oroszország második legnagyobb gáztermelője, előzetes megállapodást kötött német bankokkal, hogy Szamara térségében 800 millió EUR kölcsön felhasználásával petrolkémiai beruházást hajt végre, amelynek során 400 ezer tonnás polietilén-, 200 ezer tonnás polipropilén- és 100 ezer tonnás butadiénüzemet építenek. A *4. ábra* az etiléngyárak jelenlegi és várható bővítéséről tájékoztat. A **Michelin** Moszkva környékén, a **Nokian Tyres** Szentpétervár körzetében zöldmezős gumiabroncsgyárat épít.

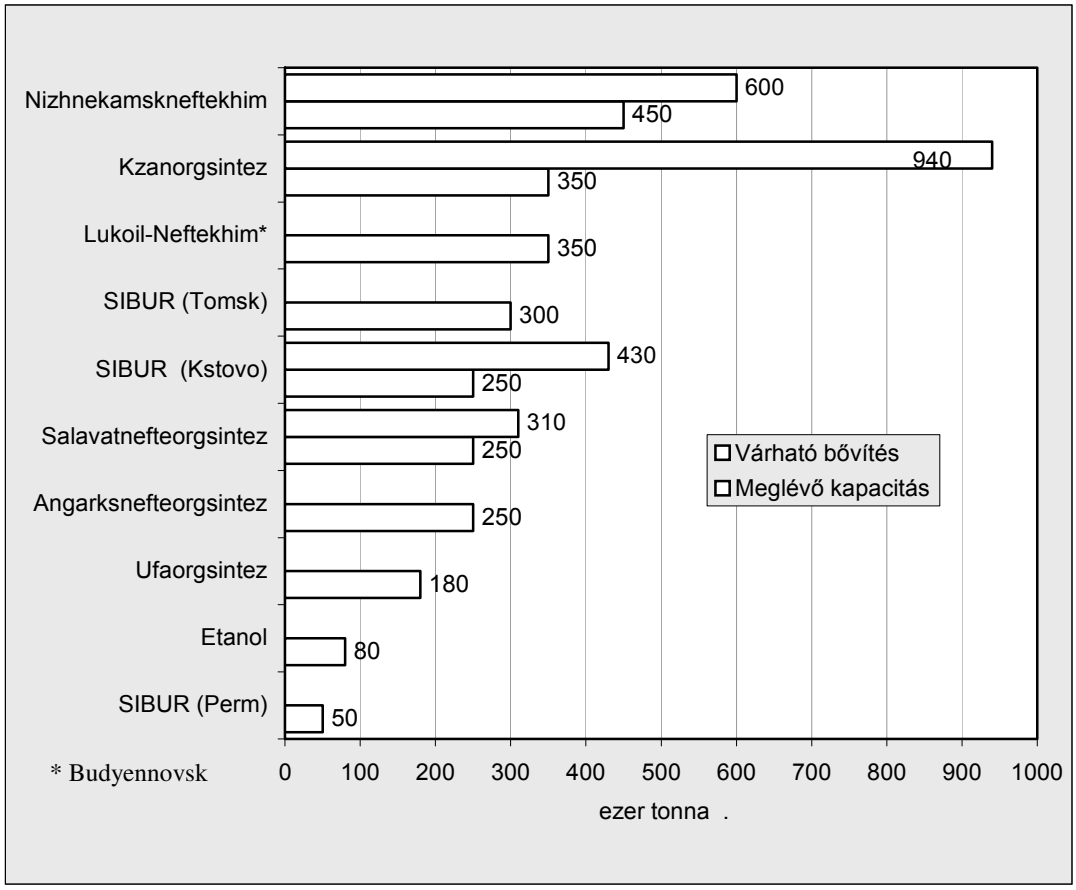

4. ábra A jelentős etiléngyárak kapacitása Oroszországban 2005-ben és várható bővítésük 2010-ig

Jelentős nemzetközi vegyipari gyártók még nem telepedtek le Oroszországban. Az orosz szakemberek azonban országukat egyre vonzóbb, gyorsan fejlődő piaci lehetőségeket kínáló térségnek ítélik, és arra számítanak, hogy a következő három évben jelentős beruházók jelennek meg a vegyiparban és a

petrolkémiai ágazatban. Az elemzők azonban arra is felhívják a jövőbeni befektetők figyelmét, hogy a logisztika, a biztonság és a pénzügyek terén nehézségekkel is számolniuk kell. Az orosz piac szervezőinek azt is érdemes számításba venni, hogy a közép-európai országok gazdasága az oroszországinál kisebb ütemben fejlődik ugyan, de a kockázati tényezők is kisebbek. Lengyelország különösen előnyös gazdasági feltételeket kínál a külföldi befektetőknek. A lengyel **PKN Orlen** és a magyar **TVK** beruházásokat valósít meg, illetve tervez, amelyek eredményeképpen pl. etiléngyártó kapacitásuk egyenként 600 ezer tonna fölé emelkedik.

A kelet- és közép-európai térség országaiban számos vállalat gyártókapacitása elmarad a világszerte gazdaságosnak ítélttől, azonban működésüket kedvezőbbé teszi, hogy a belföldi piac ellátásán túlmenően exportra is lehetőségük nyílik. Ezek a vállalatok egyre inkább keresik a lehetőséget, hogy nagy nyugat-európai vállalatokkal együttműködve alapozzák meg jövőjüket. Az EU-hoz csatlakozott országok nagyvállalatai számára megnyílt az európai piac, és ez javította lehetőségeiket, a kisebb cégek versenyhelyzetét azonban az onnan beáramló áru általában rontotta. A KKE országai számára kőolaj- és nyersanyagszükségleteik kielégítése terén továbbra is főképp Oroszországgal működnek együtt. E tekintetben a logisztikai feltételek kedvezőek. Más irányú lehetőségek csak fokozatosan épülhetnek ki.

Dr. Szabó Ferenc

Reade, L.: Pole star. = European Plastics News, 32. k. 3. sz. 2005. p. 20.

Reade, L.: Heading East. = European Plastics News, 32. k. 3. sz. 2005. p. 16–20.

Brice, A.: Taming the bear market. = European Chemical News, 83. k. 2163. sz. 2005. szept. 19–25. p. 39–41.